

Mahmud Erol Kılıç, Prof.Dr.

1961 yılında İstanbul Fatih'te doğdu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. 1988'de asistan olarak göreve başladığı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, "İslâm Kaynakları Işığında Hermes ve Hermetik Düşünce" adlı teziyle yüksek lisansını (1989), "İbn Arabî'de Varlık ve Mertebeleri" konulu çalışmasıyla da doktora tamamladı (1995). 1998 yılında doçent, 2004'te de profesör oldu. Halen Türkiye Cumhuriyeti'nin Endonezya'da Cakarta büyükelçisidir.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 659
İSAM Yayınları 164
Temel Kültür Dizisi 34
© Her hakkı mahfuzdur.

İBNÜ'L-ARABİ Mahmud Erol Kılıç

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 0850
www.isam.org.tr yayın@isam.org.tr

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı Mütvevelli Heyeti'nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Mart 2015
Üçüncü Basım: Ekim 2019
ISBN 978-975-389-918-5

Kapak görseli: *el-Fütahâtü'l-Mekkiyye*'nin müellif hattı nüshasının
unvan sayfası (TIEM, nr. 1845)

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddesi, No: 11
Yenimahalle /Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 15402

Kılıç, Mahmud Erol

İbnü'l-Arabî/Mahmud Erol Kılıç. – 3. bs. – Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı,
2019.

268 s. ; hrt. ; res. ; 20 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 659. İSAM
Yayınları ; 164. Temel Kültür Dizisi ; 34)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-975-389-918-5

İçindekiler

Kısaltmalar • 7

Takdim • 9

Birinci Bölüm

HAYATI VE ESERLERİ • 13

I. Hayatı • 15

II. Eserleri • 22

el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye • 25

Eserin Muhtevası • 27

Eserin Nüshaları • 34

Eserin Şerhleri ve Muhtasarları • 37

Eserin Tercümelere • 40

Eserin Tesirleri • 42

Fusûsü'l-hikem • 47

Eserin Muhtasarı • 52

Eserin Şerhleri • 52

Eserin Türkçe Tercüme ve Şerhleri • 56

Fusûsü'l-hikem'e Yöneltilen Eleştiriler • 57

Fusûsü'l-hikem'i Müdafaa İçin Yazılan Eserler • 61

Eserin Tesirleri • 64

İkinci Bölüm

İBNÜ'İ-ARABÎ DÜŞÜNCESİ • 69

I. Üslubu • 71

II. Düşünce Tarihine Yönelik Görüşleri • 74

- III. İslâm Düşünce Tarihine Dair Görüşleri • 81
IV. Varlık Görüşü • 86
V. Vücut Mertebeleri • 92
VI. Esmâ ve Sıfât • 106
VII. A'yân-ı Sâbite • 110
VIII. Zaman ve Mekân • 114
IX. Vahdet-i Vücûd • 115
 Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Şühûd • 117
 Vahdet-i Vücûd ve Panteizm • 118
X. Seyrüsülûk Anlayışı • 119
XI. Nefis Görüşü • 125
XII. İnsan Görüşü • 126
XIII. Bilgi Teorisi • 127
XIV. İbnü'l-Arabî ve Kur'an • 134
XV. İbnü'l-Arabî ve Sünnet • 136
XVI. İbnü'l-Arabî ve Fıkıh • 137
XVII. İbnü'l-Arabî ve Siyaset İlmi • 139
XVIII. İbnü'l-Arabî'ye Yöneltilen Eleştiriler • 140

Üçüncü Bölüm

EKBERİYYE • 143

- I. Ekberiyye • 145
II. Ekberî Geleneğin İlk Halkalarından:
 Saîdüddin el-Fergânî • 150
Eserleri • 160

Dördüncü Bölüm

İBNÜ'L-ARABÎ'NİN TESİRLERİ • 163

- I. İslâm Düşüncesine Tesirleri • 165
II. Anadolu'ya Tesirleri • 169

Notlar • 173

Genişletilmiş Bibliyografya • 185

Ekler • 217

Dizin • 249

Takdim

Muhyiddin İbnü'l-Arabî, çığır açan bir sûfi olmanın yanı sıra bilgi ve varlık teorileriyle büyük bir ontolojik insanın izdüşümlerini taşıyan geniş külliyata sahip bir müelliftir. “Şeyh-i Ekber” unvanıyla da tanınan İbnü'l-Arabî, bundan sekiz asır önce yaşamış olmasına rağmen, inşa ettiği duygu ve düşünce dünyasıyla halen hayatiyetini koruyan bir İslâm düşünürüdür. “Sûfi İbnü'l-vakttir” diyen İbnü'l-Arabî bir anlamda “çağının oğlu” olarak aslında çağını aşmış bir sûfi müelliftir. Sadece tasavvuf tarihinde değil, İslâm düşünce tarihinde de eşsiz bir yere sahip olan İbnü'l-Arabî, modern insana sancılı varoluşu anlamlandırma macerasında rehberlik edecek fikriyat ve külliyata sahiptir.

İbnü'l-Arabî'nin, inşa ettiği kavram dünyasının ana hatlarını gösteren *el-Fütûhât-ı Mekkiyye*'si ve *Fusûsü'l-hikem*'inin yanı sıra daha pek çok eseri mevcuttur. Bu eserler, araştırmacıların ilgisini çekmekte ve İbnü'l-Arabî'nin kavram haritası yapılan çalışmalarıyla daha da belirginleşerek gün yüzüne çıkmaktadır.

Ülkemizde İslâm düşünce geleneğinin en önemli halkalarından olan İbnü'l-Arabî üzerine yapılan en nitelikli monografik çalışmalardan biri Mahmud Erol Kılıç'ın doktora tezidir. Kılıç, yaptığı çalışmalarla tezini geliştirmiş ve yayınlarıyla Türkiye'de bir İbnü'l-Arabî

literatürünün oluşmasında öncü isimlerden olmuştur. Bu çerçevede Kılıç, *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde İbnü'l-Arabî ile ilgili çeşitli maddeler de kaleme almıştır: "Ekberiyye" (c. X, 1994), "Fergânî, Saîdüddin" (c. XII, 1995), "Fusûsü'l-Hikem" (c. XIII, 1996), "el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye" (c. XIII, 1996) ve "İbnü'l-Arabî, Muhyiddin" (c. XX, 1999).

İSAM Yayınları olarak Mahmud Erol Kılıç tarafından kaleme alınan bu maddelerin bir "İbnü'l-Arabî el kitabı" halinde derlenmesinin özellikle üniversite öğrencilerinin ve konuya meraklı geniş kitlelerin kullanımını açısından faydalı olacağını düşündük. Birbirini tamamlayan metinleri derleyip genel okuyucu kitlesine, özellikle de üniversite öğrencilerine hitap edebilecek bir formda sunmaya çalıştık. Temel Kültür Dizisi'nin genelinde olduğu gibi dipnot yerine son not kullanmayı tercih ettik.

Söz konusu ansiklopedi maddelerini dört bölüm altında bir araya getirdik. İlk bölümde "İbnü'l-Arabî, Muhyiddin" maddesinin Mahmud Erol Kılıç tarafından telif edilen bölümüyle beraber "Fusûsü'l-hikem" ve "el-Fütûhât-ı Mekkiyye" maddelerini "İbnü'l-Arabî'nin Hayatı ve Eserleri" adı altında, ikinci bölümde yine "İbnü'l-Arabî, Muhyiddin" maddesinden İbnü'l-Arabî düşüncesine dair kısımları "İbnü'l-Arabî Düşüncesi" adı altında, üçüncü bölümde "Ekberiyye" ve "Fergânî, Saîdüddin" maddelerini "Ekberiyye" başlığı altında, dördüncü ve son bölümde "İbnü'l-Arabî, Muhyiddin" maddesinden ilgili bölümleri "İbnü'l-Arabî'nin Tesirleri" başlığı altında değerlendirdik.

Farklı zamanlarda yazılmış ve yayımlanmış bu maddeleri bir araya getirirken, akıcılığın ve bütünlüğün korunmasına dikkat ederek eserin müstakil bir

monografik çalışma halini almasına gayret ettik. Mad-
delerin telifinin üzerinden yaklaşık yirmi yıl geçmiş
olması sebebiyle ihtiyaç duyulan yerlerde, özellikle
İbnü'l-Arabî'nin eserlerinin yeni neşirleri hususunda,
bilgi güncellemeleri yaptık.

Kitabın sonuna, metin içinde atıf yapılan eserle-
rin yanı sıra ilgililere konuya dair ileri okumalarında
yardımcı olacak eserleri de içeren, genişletilmiş bir
İbnü'l-Arabî bibliyografyası ekledik. İbnü'l-Arabî'nin
eserlerinin –özellikle *Fusûsü'l-hikem* ve *el-Fütuhâtü'l-
Mekkiyye*'nin- farklı neşirlerini, kısmi ve tam tercüme-
lerini bir araya topladık. Ayrıca bir karma dizin ve me-
tinde geçen yer, kavram ve eserlere ilişkin bazı görseller
ekledik.

İbnü'l-Arabî'nin Endülüs'te başlayan, Hicaz ve Ana-
dolu'da sürüp Şam'da sona eren hayatını ve düşünce-
sini günümüz okuyucusuna anlaşılır bir dille sunmaya
çalışan bu monografik eserin, günümüz insanına var-
lığı ve kendini anlamlandırma çabasında yeni fikirlerin
kapısını aralamasını temenni ediyoruz.

İSAM Yayınları